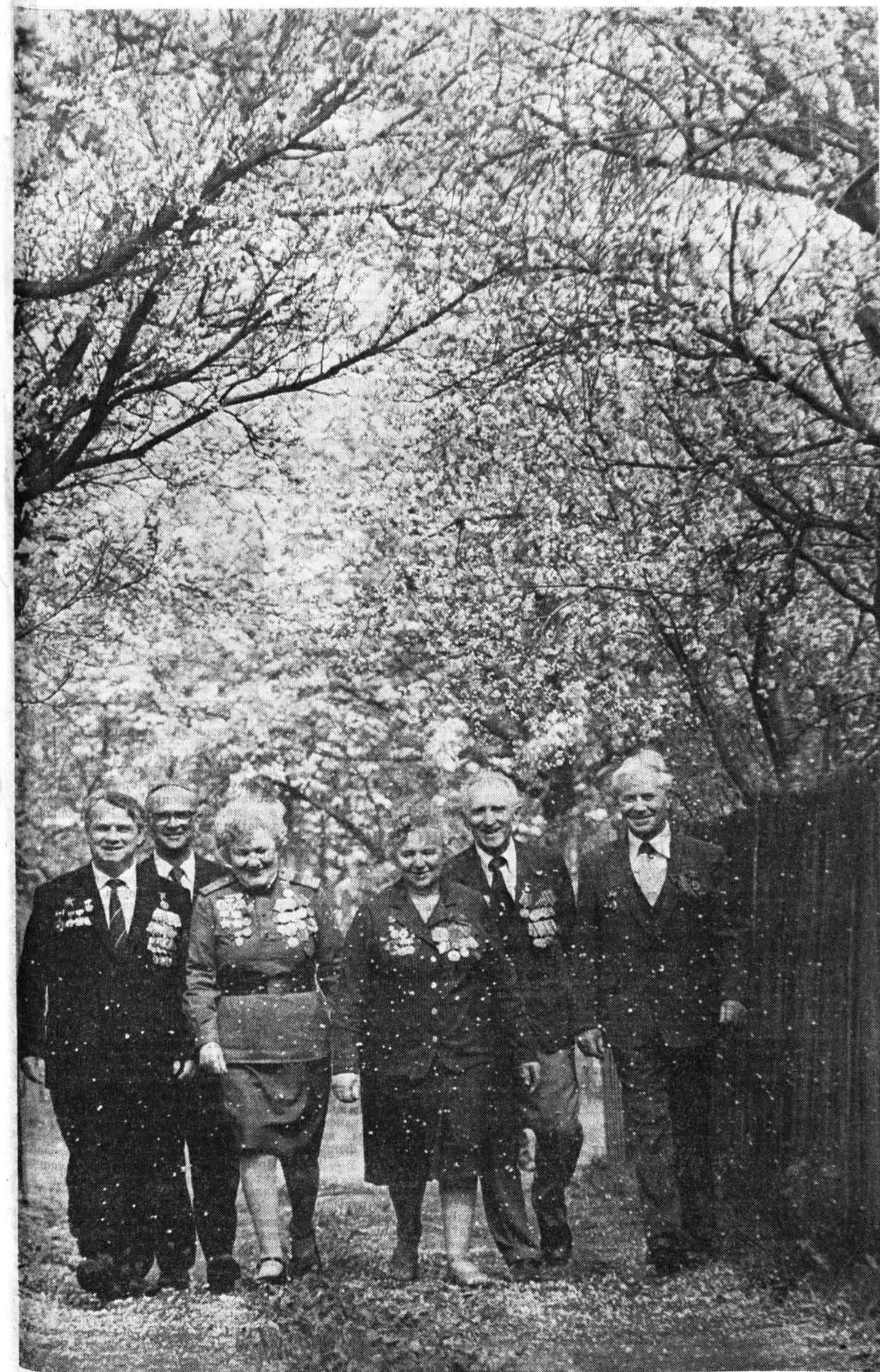

Голас Радзімы

№ 19 (1953)
8 мая 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

**ЖЫЦЦЁВЫ
ЎЗРОВЕНЬ: ЯКАСНА
НОВЫЯ КРЫТЭРЫІ
І АРЬЕНЦІРЫ**

[«Сацыяльная
праграма пяцігодкі»]

стар. 3, 4

**ЖУДАСНЫЯ
ЗЛАЧЫНСТВЫ
ФАШЫСТАУ
У ДРУГОЙ
СУСВЕТНАЙ ВАЙНЕ**

[«План «Барбаросса»]

стар. 5

**СПРАДВЕЧНЫ
І НОВЫ ЗАНЯТАК
СЯЛЯН**

[«Чого не хапае чала-
веку для поўнага
шчасця»]

стар. 6—7

Дзень Перамогі. Ён прыходзіць штогод 9 мая, калі над Беларуссю ззяе вясновае сонца і ўвесь наш край прыбіраецца ў белую квецень садоў. Гэта дзень ушанавання памяці загінуўшых у другую сусветную вайну і дзень вялікага і ўрачыстага свята перамогі добра над злом, сіл міру і прагрэсу над сіламі мілітарызму і фашызму. Сёння святая справа кожнага чалавека Зямлі — захоўваць мір на нашай планеце.

НА ЗДЫМКУ: Ідуць ветэраны другой сусветнай вайны.

Фота Ю. ІВАНОВА.

На XXVII з'ездзе КПСС у Палітычным дакладзе ў якасці прыкладу паляпшэння арганізацыі і стымулявання працы адзначаўся вопыт Беларускай чыгункі. Тут у выніку пераходу на новую сістэму аплаты працы і сумяшчэння прафесій і абавязкаў вызвалена амаль 12 тысяч чалавек.

Наш карэспандэнт Яўген ТУРАЙКЕВІЧ сустрэўся з галоўным інжынерам Беларускай чыгункі, кандыдатам тэхнічных навук Алегам ПУСТАХОДАМ і папрасіў адказаць на некалькі пытанняў.

ШТО СТАЛАСЯ З 12 ТЫСЯЧАМІ

ВЫЗВАЛЕННЫХ ЧЫГУНАЧНІКАЎ

БЕЛАРУСКІ ЭКСПЕРЫМЕНТ

— Алег Іванавіч, вопыт Беларускай магістралі атрымаў назву «Беларускі эксперымент». У ім цяпер глыбока зацікаўлена, можна сказаць, уся краіна. Ён вывучае і ўсюды бярэцца для ўкаранення. У чым яго сутнасць?

— Калі ў двух словах, то гэта шырокамаштабны эксперымент, накіраваны на павелічэнне прадукцыйнасці працы і заробтнай платы за кошт скарачэння колькасці працуючых, на павышэнне эфектыўнасці і інтэнсіфікацыі вытворчай дзейнасці прадпрыемстваў, паляпшэнне выкарыстання ўсіх відаў рэсурсаў на аснове навукова-тэхнічнага прагрэсу і ўдасканалення арганізацыі і стымулявання працы.

— 1983 год лічыцца базісным для эксперыменту. Такі кароткі тэрмін, а вызвалена 12 тысяч чалавек! Іх хапіла б на цэлы працоўны калектыў даволі вялікага прадпрыемства. Ці не казалася гэта адмоўна на дзейнасці чыгункі? Мо тут была дырэктыва «зверху»?

— Скажу катэгарычна: ніякай дырэктывы «зверху» не было. Само жыццё прымусіла нас працаваць па-новаму.

З году ў год на Беларускай чыгункі расце механізацыя і аўтаматызацыя. Звернемся да прыкладаў.

Толькі за мінулыя пяцігодкі была завершана электрыфікацыя аднаго з галоўнейшых напрамкаў дарогі і сеткі — Орша — Мінск — Брэст. Пераведзены на электрычную цэнтралізацыю 2,5 тысячы стрэлак, участкі агульнай працягласцю 800 кіламетраў абсталяваны аўтаблэкпоеўкай і дыспетчарскай цэнтралізацыяй. З улікам высокай механізацыі і аўтаматызацыі праведзена рэканструкцыя такіх буйных станцый, як Віцебск, Калінкавічы, Брэст-Паўночны.

Нават не поўны пералік гэтых мерапрыемстваў паказвае, што яны далі магчымасць вызваліць для іншай работы больш за 1,5 тысячы чалавек. Самы непасрэды ўдзел у тэхнічным пераўзбраенні магістралі прымаюць рабочыя. На іх рахунок сотні рацыяналізатарскіх прапаноў.

Вось яшчэ факты таго, як рабочыя па-дзяржаўнаму аднесліся да эксперыменту.

На Гомельскай дыстанцыі сігналізацыі і сувязі ўчастак дарогі Гомель — Церахоўка — Кругавец раней абслугоўвалі дзве брыгады. Рабочыя звярнуліся да адміністрацыі з прапаноўвай аб'яднаць два калектывы ў адзін і правесці сумяшчэнне прафесій. У выніку было вызвалена два электрамеханікі і адзін стар-

шы электрамеханік. Такая ініцыятыва знайшла падтрымку на ўсёй Беларускай магістралі.

Па ініцыятыве «знізу» на малых станцыях прайшло сумяшчэнне прафесій дзяжурнага і касіра.

Самі рабочыя ўзялі ў свае рукі кіраванне цэлымі ўчасткамі, адмовіўшыся ад паслуг майстраў і замяніўшы іх брыгадзірамі... Да таго ж многа значыць сам факт выканання свайго грамадзянскага абавязку, што характэрна для савецкага чалавека.

— Механізацыя, аўтама-

танне, калі пасада ліквідуецца, а рабочы жадае працаваць толькі на чыгункі?

— Маеце на ўвазе прызначэнне, мару, рамантыку?

— Менавіта гэта.

— Сутыкнуліся і з такімі. Але і тут знайшлі выйсце. Напрыклад, сфарміравалі атрад добраахвотнікаў з некалькіх сот чалавек, якія пажадалі паехаць працаваць па сваёй спецыяльнасці на Байкала-Амурскую магістраль.

— Звернемся да сацыяльнага боку справы. Чыгуначніку прапаноўваюць, скажам, пайсці працаваць на завод, а

тызацыя, сумяшчэнне прафесій, новая тэхніка... Вачу, Алег Іванавіч, такіх прыкладаў хопіць у вас надоўга. Пагаворым пра тое, што, акрамя маральнага задавальнення, атрымаў рабочы, прымаючы ўдзел у эксперыменце.

— Аспектаў многа. Па-першае, ён атрымаў важкую прыбаўку да сваёй заробтнай платы: ад 10 да 30 і болей працэнтаў. Па-другое, прымаючы ўдзел у механізацыі і аўтаматызацыі, павялічыў і палепшыў умовы працы. Вазьміце пагрузачна-разгрузачныя работы. Тут узровень механізацыі сёння перавышае 95 працэнтаў.

— Давайце цяпер гутарым аб стрэлкі нашай гутаркі крыху на іншы пуць. Хацелася б даведацца, што сталася з тымі 12 тысячамі вызваленых работнікаў магістралі.

Звычайна ў капіталістычнай краіне пры звальненні рабочы атрымлівае паштоўку прыкладна такога зместу: «Дзякуем за працу. З заўтрашняга дня фірма ў вашых паслугах не мае патрэбы».

А як адбылося з нашымі чыгуначнікамі?

— Такі метад звальнення рабочых у капіталістычнай краіне нам добра вядомы. Працоўнага чалавека проста выкідаюць за прахадную, нікога потым не цікавіць яго далейшы лёс, яго будучыня.

Іншая справа ў нас. Ні адзін чалавек на чыгункі не быў вызвалены ад сваёй пасады да таго часу, пакуль яму не знайшлі іншую работу.

У нас працавала нямаля пенсіянераў. Калі хто-небудзь з іх ішоў на заслужаны адпачынак, мы не бралі на яго месца нікога: праводзілася сумяшчэнне прафесій...

— Здаралася, што пасада скарачаецца, а чалавек пенсійнага ўзросту жадае яшчэ працаваць...

— Было і такое. Але ні адзін з такіх пажылых людзей не застаўся без месца, некаторыя былі пераведзены на больш лёгкую працу.

— Цяжэй было з маладымі рабочымі?

— Так. Але мы гэту праблему вырашылі наступным чынам. З кожным рабочым, чыя пасады намаячалася ліквідаваць, адміністрацыя, прафсаюзны камітэты праводзілі індывідуальныя гутаркі. У працэсе іх прапаноўвалі не адно, а два-тры месцы на прадпрыемствах. Больш таго, за кошт Беларускай чыгункі арганізавалі прафесійную падрыхтоўку. Былы чыгуначнік не толькі бясплатна набываў новую спецыяльнасць, але і магчымасць атрымліваць не меншую, чым раней, заробную плату.

— А як вырашалася пы-

на старым месцы ён вось-вось павінен атрымаць кватэру, ці падыходзіць чарга на дзіцячы сад...

— Змена месца работы тут не мае значэння. Рабочы атрымлівае кватэру згодна старой чарзе. Вось нядаўна атрымалі месцы ў дзіцячым садзе былыя чыгуначнікі мінчане М. Кушнер і Б. Скавыш... Такіх прыкладаў шмат.

— І ўсё ж, напэўна, у час эксперыменту вдараліся і канфлікты?

— Вядома, былі. Нават назаву вам дакладную лічбу: дваццаць пяць. Прывесці хоць адзін прыклад?

— Так.

— У сувязі са скарачэннем складальнік цягнікоў станцыі Янаў-Палескі В. Палівака быў звольнены з пасады. Яму прапанавалі працу машыніста катлоў высокага ціску, машыніста АВМ-15, рэгуляроўшчыка хуткасці вагонаў. І ні на адну з гэтых работ ён не згадзіўся. В. Палівака звярнуўся ў суд. Але суд падтрымаў рашэнне адміністрацыі і прафсаюзнага камітэта.

Чаму? Таму што В. Палівака меў больш нізкую кваліфікацыю, чым іншыя складальнікі цягнікоў на станцыі, а таксама і прадукцыйнасць яго працы была больш нізкая. Цяпер ён працуе на комплексе «Баравіца» машыністам катлоў высокага ціску.

— На карысць адміністрацыі чыгункі вырашаны ўсе дваццаць пяць канфліктаў?

— Я б не казаў так: на карысць адміністрацыі ці на карысць работніка. Нікому і ні ў якім выпадку не даецца права парушаць у нашай краіне законнасць. Дзякуючы гэтай, напрыклад, выйграў спрэчку з адміністрацыяй электрамеханік Калінкавіцкай дыстанцыі сігналізацыі і сувязі В. Судас. Ён быў пераведзены на сярэдне-тэхнічную пасаду. Але быў адноўлены на ранейшым месцы, бо меў вышэйшую адукацыю.

— І апошняе пытанне. Алег Іванавіч: «Беларускі эксперымент» закончыўся?

— Да завяршэння яшчэ далёка. Калектыву Беларускай магістралі распрацаваў вялікую праграму далейшага паскарэння навукова-тэхнічнага прагрэсу. У гэтай сувязі яшчэ больш шырокае прымяненне атрымае ўкараненне ва ўсе вытворчыя працэсы вылічальнай тэхнікі, значна ўзрасце роля інжынераў. Для паскарэння перавозачнага працэсу на рэканструкцыю і тэхнічную перабудову чыгункі будзе накіравана не менш 65 працэнтаў усіх плануемых капітальных укладанняў, будзе праведзена перабудова кіраўніцкага апарату. Вось далёка не поўны пералік мерапрыемстваў па працягу эксперыменту.

САЦЫЯЛЬНАЯ ПРАГРАМА ПЯЦІГОДКІ

[Заканчэнне.

Пачатак на 3-й стар.]

— Сацыяльная справядлівасць, як было падкрэслена на з'ездзе партыі, пранізвае ўсе бакі сацыялістычных грамадскіх адносін. Яна ў рэальным народаўладдзі і роўнасці ўсіх грамадзян перад законам, у фактычным раўнапраўі нацыі, павясе асобы, стварэнні ўмоў для яе ўсебаковага развіцця. Гэта і шырокі сацыяльны гаранты, і забяспечанасць работай, даступнасць адукацыі, культуры, медыцынскага абслугоўвання і жылля, клопаты аб састарэлых, мацярынстве і дзяцінстве.

Ва ўмовах сацыялізму ажыццяўленне сацыяльнай справядлівасці — гэта першанаперш няўхільнае і паслядоўнае выкананне нашага фундаментальнага прыніпу «ад кожнага — па працы». Інакш кажучы, зарплата кожнага работніка павінна залежаць ад колькасці і якасці яго працы. Ніхто не павінен атрымліваць ад грамадства больш даброт, чым ён заробіў. Зараз у сферы аплаты і стымулявання працы многае змяняецца. Ранейшая сістэма сёння нас ужо не задавальняе: яна складвалася ў тыя гады, калі эканоміка краіны развівалася экстенсіўна, і ўтрымлівае элементы ўраўнілаўкі.

— Што будзе цягільца сабой новая сістэма аплаты і стымулявання працы?

— Новыя метады зараз праходзяць эксперыментальную праверку. Ідзе актыўны пошук такога варыянта гаспадарчага механізма, які б ствараў прамую матэрыяльную зацікаўленасць кожнага чалавека ў канчатковых выніках сваёй працы.

Заробная плата рабочых і служачых у вытворчых галінах цяпер будзе павышацца не за кошт агульнадзяржаўных сродкаў, а за кошт фондаў, якія заробяць самі прадпрыемствы. Але работнікам невытворчай сферы — урачам, настаўнікам і г. д. — зарплата будзе па-ранейшаму павышацца за кошт дзяржавы.

Аднак, каб працаваць адпаведна здольнасцям, трэба мець магчымасці для развіцця гэтых здольнасцей. Дзеці з сем'яў з розным грамадскім становішчам і розныміходамі павінны мець прыкладна аднолькавыя ўмовы «жыццёвага старту». Вось чаму ўезд партыі звярнуў сур'ёзную ўвагу на ролю грамадскіх фондаў спажывання.

— З якіх сродкаў гэтыя фонды складаюцца і што яны даюць чалавеку?

— Грамадскія фонды спажывання фарміруюцца з дзяржаўнага бюджэту і сродкаў прадпрыемстваў, самі працоўныя ніякіх узносаў сюды не робяць. Ужо зараз на гэтыя фонды прыходзіцца каля адной трэці спажываемых матэрыяльных дабраў і паслуг. Яны забяспечваюць бясплатнасць для насельніцтва ўсіх відаў адукацыі і медыцынскага абслугоўвання, з іх робяцца даплаты і прадастаўляюцца іншыя льготы маладзям, асабліва і мнагадзетным сем'ям і г. д.

За апошнія пяць гадоў выплаты і льготы насельніцтву з грамадскіх фондаў павялічыліся на 25 працэнтаў. У 1985 годзе іх аб'ём у грашовым выглядзе склаў 146,5 мільярда рублёў — у сярэднім 528 рублёў у год на кожнага жыхара краіны.

— Цяпер што тычыцца тых галін вытворчасці, якія непасрэдна нацэлены на вырашэнне сацыяльных задач. Пас. у прыватнасці, цікавіць, якія поспехі і праблемы мае наша рэспубліка ў рэалізацыі дзяржаўна-магнітных комплексных праграм: Харчовай праграмы і Комплекснай праграмы развіцця вытворчасці тавараў народнага спажывання і сферы паслуг?

— Ажыццяўленне гэтых праграм якраз і павінна забяспечыць рэальнасць росту матэрыяльнага дабрабыту народа. Харчова праграма прадугледжвае такое развіццё аграпрамысловага комплексу, пры якім будучы цалкам задавальняцца патрэбнасці краіны ў прадуктах харчавання. Па многіх паказчыках наша рэспубліка набліжаецца да праграмных задач. Некаторыя заданні ўжо перавышаны, напрыклад, па спажыванню ў разліку на душу насельніцтва мяса, малака, яек, рыбы і рыбапрадуктаў, цукру. Але праблематычным застаецца пакуль вырашэнне пытанняў рацыянальнага харчавання насельніцтва рэспублікі.

Прыкладна такая ж сітуацыя з рэалізацыяй Комплекснай праграмы развіцця вытворчасці тавараў народнага спажывання і сферы паслуг. Дасягаючы колькасных паказчыкаў, мы яшчэ адстаём у якасных. Стаіць задача поўнага задавальнення попыту насельніцтва на высакаякасныя і разнастайныя тавары і паслугі.

— Абвешчана на з'ездзе сацыяльная палітыка партыі не абмяжоўваецца задачай павышэння матэрыяльнага дабрабыту народа. Будзе ажыццяўлены шырокі комплекс мер, накіраваных на больш поўнае задавальненне сацыяльных і духоўных патрэбнасцей савецкіх людзей. Якія планы тут у нашай рэспубліцы?

— У дванацатай пяцігодцы прадугледжваюцца больш высокай тэмпы развіцця матэрыяльнай базы народнай адукацыі. Плануецца падоўжыць будаўніцтва дашкольных устаноў у сельскай мясцовасці і цалкам вырашыць праблему забеспячэння вясцоўцаў дзіцячымі садамі. Такая ж задача ставіцца і ў горадзе.

Будзе пашырацца будаўніцтва агульнаадукацыйных школ. Аб'ёмы капітальных укладанняў на гэтыя мэты ўзрастуць амаль у два разы.

Паскоранае развіццё атрымае матэрыяльна-тэхнічная база ўстаноў культуры, аховы здароўя. Запланавана будаўніцтва новых культурных цэнтраў, бальніц і паліклінік.

Словам, ва ўсёй сацыяльнай сферы ўжо ў бліжэйшыя гады абудуцца карэніны змены.

ДЕТИ МИРА РИСУЮТ МИР

«Мир в образах». Так называется путешествующая по Европе в Международном году мира Международная выставка детского рисунка. Начиная она свой путь в Англию, прошла по Скандинавии, из Финляндии прибыла в Советский Союз, а затем ее ждут в других странах.

Авторы, представившие на выставку свои рисунки, — ребята из СССР, Югославии, ГДР, Великобритании, Венгрии, Дании, Норвегии, Польши, Финляндии, Франции. Девиз выставки: «Дети за дружбу и мир — мир, полный цветов, зверей и птиц».

Организовали эту миролюбивую акцию центральные кооперативные союзы стран-участниц. В СССР — это Центросоюз, который, кстати сказать, поддерживает деловые контакты с кооперативными организациями более ста государств.

В январе—феврале 1986 года выставка детского рисунка с успехом экспонировалась в Москве. Работам юных был предоставлен один из лучших павильонов главной выставки страны — ВДНХ СССР. Каждый день его залы посещали сотни людей — и детей, и взрослых, и москвичей, и гостей советской столицы.

...Наверное, нет ребенка, который не любит рисовать. С особой остротой и непосредственностью видит он мир и по-своему, очень искренне раскрывает его в своих образах. И пускай несовершенны линии, штрихи, мазки — на его работах, но сколько в них смысла и художественной правды!

По-особому дети и оценивают работы друг друга. Они не просто ходят и смотрят, они с неподдельным интересом «вглядываются в каждый рисунок, обсуждают каждый «персонаж», а некоторые ребята даже срисовывают «картинки».

У юного москвича, четвероклассника Кости Таирова я увидела в альбоме несколько зарисовок.

— Из каждой страны я выбираю по два рисунка, — поясняет мальчик, — мне интересно знать, как живут дети всюду, о чем думают, к чему стремятся. Ведь эта выставка уедет, а память о ней останется у меня навсегда...

Выставка «Мир в образах» раскрывает мир мышления детей разных возрастов — от 6 до 16 лет. Здесь нет одинаковых рисунков, каждый по-своему оригинален. Пестрые, яркие, трогательные, смешные и в то же время очень эмоциональные и выразительные. Вот портрет мамы, которая для малыша всегда самая красивая, самая любимая. Вот уголок родной земли, к которому ребенок привязан. Русский мальчик изобразил зеленый луг и сиену на нем васильки; английский — рисует свой Лондон, город в легком розовом тумане.

Но главная тема выставки — мир и дружба. На одном рисунке дети — кудрявые, черненькие, светленькие, — взявшись за руки, водят хоровод вокруг земного шара. На другом — новогодняя елка, украшенная гирляндами из разноцветных флагов разных государств, около нее дружно веселится детвора.

На стенде ГДР — голубоватый земной шар, маленький, незащищенный, на него направлена черная хищная остроносая ракета. Между ними слова — «Нет войне!».

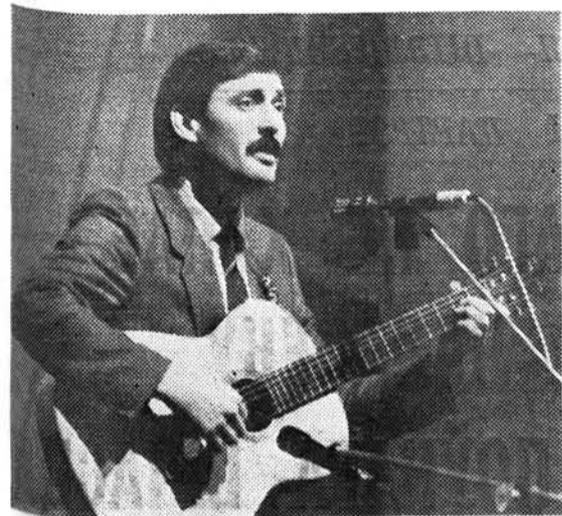
А откуда знают о войне дети Франции? Возможно, из рассказов своих дедов, участников движения Сопротивления или летчиков — ветеранов полка «Нормандия — Неман». Рисунок французского ребенка: на земле распластался раненый летчик, на него пикирует самолет, а рядом дети, держась за руки, как бы защищают его. И подпись: «Лучшая сила — солидарность». Еще один рисунок из Франции: руки, сцепленные в крепком рукопожатии над земным шаром.

Школьник из Финляндии нарисовал антивоенную демонстрацию: море человеческих лиц и над ними лозунги, призывающие остановить войну.

Шестилетний Денис Филоков (СССР) назвал свою картину «Вместо бомб — птицы»: над островерхими домишками взметнулись ввысь разноцветные яркие птицы — птицы мира.

...Мирное будущее планеты — самая актуальная международная проблема. За это борются все люди земли, об этом мечтают наши дети.

Алла ПЕТРОВА.
(АПН).

тальному общению — к чему всегда так стремится молодежи.
НА СНИМКАХ: во время концерта. На сцене — самодельный композитор Александр КОСЕНКОВ; члены клуба «Толока» рассказывают зрителям о своих делах и планах.

Фото А. ТОЛОЧКО.

Сделаны первые шаги на пути создания Республиканского молодежного центра. Он соединит разрозненные сейчас популярные молодежные объединения и клубы и с их участием сумеет осуществить множество интересных задумок по проведению новых и традиционных фестивалей, праздников, конкурсов, карнавалов. Центр будет способствовать более частому и содержа-

НЮРНБЕРГСКИЙ ПРОЦЕСС: ПОМНИТЬ УРОКИ ПРОШЛОГО

ПЛАН «БАРБАРОССА»

ЗАРАНЕЕ РАЗРАБОТАННЫЙ ПЛАН УБИЙСТВ И ГРАБЕЖА

Преступления в ходе войн совершались и раньше. Характерную же особенность военных преступлений гитлеровцев составляло то, что такие действия заранее планировались. Немцы, отмечал на Нюрнбергском процессе главный обвинитель от США Р. Х. Джексон в своей вступительной речи, организовывали, заранее планировали, упорядочивали и узаконивали грабежи так же, как они организовывали все, а затем они составляли самые скрупулезные отчеты с тем, чтобы показать, что ими было сделано все для наилучшего ограбления, возможного при данных обстоятельствах.

В качестве одного из элементов преступного характера плана «Барбаросса» советские обвинители на Нюрнбергском процессе представили распоряжение верховного командования вермахта от 13 мая 1941 года о военной подсудности в районе осуществления плана «Барбаросса» и об особых полномочиях войск, в котором предусматривалось массовое истребление мирного населения. Таким образом, военно-стратегический план войны, разработанный до ее начала, уже включал в программу совершения чудовищных преступлений против другой воюющей стороны. Эти преступления предусматривались как одно из средств достижения победы и распрощания фашистского господства на завоеванные территории.

Принципы фашистской политики истребления покоренных народов нашли отражение во многих документах к плану «Барбаросса». Наиболее ярко они проявились в генеральном плане «Ост», разработанном главным имперским управлением безопасности под руководством Гиммлера. Он является широкой программой колонизации гитлеровцами восточноевропейских стран, уничтожения и превращения в рабов многих миллионов поляков, русских, украинцев, белорусов, народов других национальностей. Согласно этому плану 80—85 процентов поляков, 65 процентов западных украинцев, 75 процентов белорусов подлежали «выселению», то есть уничтожению. Захватчики ставили целью «полностью уничтожить русский народ или онемечить ту его часть, которая имеет явные признаки нордической расы».

Всего в европейской части СССР гитлеровцы намеревались уничтожить не менее 120—140 миллионов человек. Для этих целей создавались специальные команды, готовилась соответствующая «техника». Наставляя на это черное дело своих единомышленников, Гитлер говорил: «Мы обязаны истреблять население — это входит в нашу миссию... Я имею право уничтожить миллионы людей низшей расы, которые размножаются, как черви». Оставшихся в живых советских людей гитлеровцы хотели

превратить в рабов. Планом «Ост» предусматривалась полная ликвидация всякого образования. Программа обучения должна была включать лишь умение расписаться, счет самое большое до 500 и внушение необходимости «повиноваться немцам».

В ходе войны план «Ост» дорабатывался и уточнялся. В 1942 году в него был включен «Генеральный колониционный план», который предусматривал также германизацию населения Эльзаса, Лотарингии, Северной Словакии, Чехии и Моравии.

Поражение в войне не позволило гитлеровцам полностью осуществить намеченную по плану «Барбаросса» программу геноцида по отношению к народам СССР. Но и то, что они успели сделать, — это невиданные в истории злодеяния. Ими было уничтожено и расстреляно почти 10 миллионов советских граждан, главным образом стариков, женщин и детей.

План «Барбаросса» заранее предусматривал организованное массовое ограбление оккупированной территории СССР. «Согласно приказам фюрера, — гласила одна из директив немецко-фашистского командования, — необходимо принять все меры к немедленному и полному исполнению оккупированных областей в интересах Германии... Получить для Германии как можно больше продовольствия и нефти — такова главная экономическая цель кампании». Для проведения в жизнь мероприятий по ограблению захваченных районов СССР еще в начале 1941 года гитлеровцами был создан специальный военно-экономический штаб «Ольденбург», который после нападения на СССР был значительно расширен. Этот штаб разработал инструкции и директивы, сведенные затем в так называемую «Зеленую папку». В них подробно излагались цели и последовательность экономического ограбления Советского Союза. Предусматривалось организовать немедленный вывоз в Германию оборудования и запасов ценного сырья, разрушение промышленных предприятий, выпускающих мирную продукцию. Гитлеровцы рассчитывали обеспечивать продовольствием свои войска за счет ограбления оккупированных районов СССР, что обрекало местное население на голодную смерть. «Несомненно, — говорилось на совещании нацистов по экономическим вопросам 2 мая 1941 года, — если мы сумеем выкачать из страны все, что нам необходимо, то десятки миллионов людей умрут голодной смертью».

В планы гитлеровских преступников входило преднамеренное разрушение Москвы, Ленинграда и других советских городов. Примером может служить директива главного штаба ВМС Германии от 22 сентября 1941 года «О будущем города Петербурга» (так гитлеровцы именовали Ленинград). «Фюрер, — говорится в этой директиве, — решил сте-

реть город Петербург с лица земли. После поражения Советской России нет никакого интереса для дальнейшего существования этого большого населенного пункта... Предложено тесно блокировать город и путем обстрела из артиллерии всех калибров и непрерывной бомбежки с воздуха сравнять его с землей. Если вследствие создавшегося в городе положения будут заявлены просьбы о сдаче, они будут отвергнуты». Директива верховного командования вермахта от 7 октября 1941 года предписывала: «И для всех других городов должно действовать правило, что перед их занятием они должны быть превращены в развалины артиллерийским огнем и воздушными налетами...» Все эти и другие документы фигурировали на Нюрнбергском процессе.

Следуя директивам сверху, немецко-фашистские захватчики беспощадно разрушали советские города и села, истребляли мирное население, превращали оккупированные территории в «зоны пустыни». Особенно они зверствовали при вынужденном отступлении с советской земли. Вот что, например, предписывал приказ командира 512-го немецкого пехотного полка, действовавшего летом 1943 года на Курской дуге: «Зона, подлежащая, смотря по обстоятельствам, эвакуации, должна представлять собою после отхода войск пустыню. В пунктах, в которых должно быть проведено полное разрушение, следует сжигать все дома... каменные постройки следует взрывать... Мероприятие по созданию опустошенной зоны должно быть подготовлено и проведено беспощадно и полностью».

Ущерб, причиненный Советскому Союзу в результате разрушительных и грабительских действий немецко-фашистских захватчиков, чрезвычайной велик. Они полностью или частично разрушили или сожгли 1 710 городов и более 70 тысяч сел и деревень, сожгли и разрушили свыше 6 миллионов зданий и лишили крова около 25 миллионов человек. Все это делалось в соответствии с планом «Барбаросса», представлявшим собой заранее разработанную гитлеровцами программу разгрома Советского Союза, уничтожения и порабощения его народов.

Очень актуально звучат сегодня слова американского обвинителя, ныне ученого-правоведа Роберта Кемпнера, подчеркнувшего в своем выступлении на Нюрнбергском процессе, что ссылка на «коммунистическую опасность», избранная гитлеровцами в качестве предлога для террора против антифашистов, «была вымыслом, который в числе прочих вещей привел в конечном счете к второй мировой войне».

Анатолий ЯКУШЕВСКИЙ,
полковник, кандидат исторических наук.

СТВАРАЮЧЫ ЭПАПЕЮ ПРА СІБІРСКІ КРАЙ

КРЭДА ПІСЬМЕННІКА МАРКАВА

Маркаў — карэнны сібірак, які нарадзіўся ў сям'і таежнага паляўнічага, чалавека, паводле водгукў тых, хто ведаў яго, надзвычайнага, вельмі справядлівага. Не выпадкова ён сябраваў са сьсылнымі палітычнымі зняволенымі. Ужо стаўшы пісьменнікам, Маркаў прызнаваўся: «Усё, што я да гэтага часу напісаў, звязана з уражаньнямі дзяцінства».

Тут, у Сібіры, у краі першароднай прыроды і дужых, самабытных людзей, юны Георгій Маркаў духоўна і творча фарміраваўся і рос разам са сваёй маладой рэвалюцыйнай краінай. Ён едзе добраахвотнікам на будаўніцтва Кузнецкага металургічнага камбіната, актыўна займаецца камсамольскай работай, супрацоўнічае ў сібірскіх газетах і спакваля спрабуе сябе ў мастацкай прозе. Яго шлях да будучай прафесіі няпросты і доўгі.

У Маскву Маркаў прыехаў з рукапісам свайго першага буйнога твора — рамана «Строгавы» і... з падушкай, каб зручней было спаць на вакзалах. Ён занёс рукапіс у выдавецтва і, не спадзеючыся на поспех, вырашыў, не марудзячы, вярнуцца дадому. У апошнюю хвіліну, з вакзала, пазваніў рэдактару, каб развітацца, і пачуў у адказ нечаканае: «А мы вас усюды шукаем!» Аказалася, што рамана прачытаў галоўны рэдактар, вельмі папулярны тады пісьменнік Пётр Паўленка, і гарача адобрыў яго.

Хутка пачалася Вялікая Айчынная вайна. Малады пісьменнік стаў салдатам.

Пасля вайны Георгій Маркаў цалкам прысвячае сябе літаратуры. Выходзяць кнігі «Соль зямлі», «Бацька і сын», «Сібір»... Усе яны прамілу ю сэрцу Сібір і яе людзей: усе яны — як бы адзіная эпапея аб магутным характары народа, які ведае сваю мэту, нястомна, праз усе перашкоды пракладае шляхі да яе.

Як гарачы патрыёт свайго роднага сібірскага краю, пісьменнік заўсёды верыў у яго багацці, пакуль яшчэ не адкрытыя. У рамана «Соль зямлі» Маркаў уклаў сваё перакананне ў тым, што ў Сібіры павінны быць найкаштоўнейшыя карысныя выкапні. А ў тыя гады вучоныя думалі зусім інакш. Цяпер часта гавораць, што спрэчку гэтую вырашылі, маўляў, час і жыццё. Думаецца, нельга забываць і аб энтузіязме асоб-

ных людзей, у тым ліку і пісьменніка Маркава. Раман «Сібір», які расказаў пра мінулае, сённяшні дзень і будучыню гэтага краю, быў удастоены высокай узнагароды — Ленінскай прэміі.

Надзіва актуальны апошні па часе твор Георгія Маркава «Наступнаму веку». Не выпадкова тэлебачанне зняло па гэтаму раманау фільм. Яго тэма — адказнасць кіраўніка, камуніста, партыйнага работніка перад народам. Галоўны герой твора — першы сакратар Сінягорскага абкома партыі Антон Собалеў працягвае на сібірскай зямлі справу эканамічных і сацыяльных пераўтварэнняў, пачаўшы тут некалі першымі пакаленнямі Строгавых.

У адным са сваіх выступленняў Маркаў сказаў:

— Сучасная рэчаіснасць, само новае жыццё паставілі перад нашай літаратурай задачу: аб чым бы ні пісаў літаратар, да якой бы «стылявой школы» ён ні належаў, яму сёння нікуды не дзецца ад гаспадарчых, сацыяльных, культурных праблем, якія сталі цэнтральнымі ў жыцці кожнага савецкага чалавека.

Маркаў-пісьменнік верны гэтаму крэда ўсё сваё жыццё.

Вялікае месца ў жыцці Георгія Маркава займае яго дзейнасць у якасці кіраўніка Саюза пісьменнікаў СССР. Гэта перш за ўсё вялікая работа па аб'яднанню найбольш таленавітых літаратурных сіл краіны. Шмат увагі і часу аддае ён маладому пісьменніцкаму пакаленню, у якім бачыць будучыню савецкай літаратуры.

Георгій Маркаў — нязменны прадстаўнік нашай краіны, савецкай літаратуры на міжнародных сімпозіумах, пісьменніцкіх сустрэчах, паслядоўны, нястомны барацьбіт за мір і дружбу паміж народамі.

Нямала гадоў пісьменнік узначальвае Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры. Строгі і патрабавальны крытык, Маркаў у той жа час надзвычай добрамыслівы да твораў сапраўды таленавітых, ахвотна выкарыстоўвае свае магчымасці для іх больш хуткага шляху да шырокай чытацкай аўдыторыі.

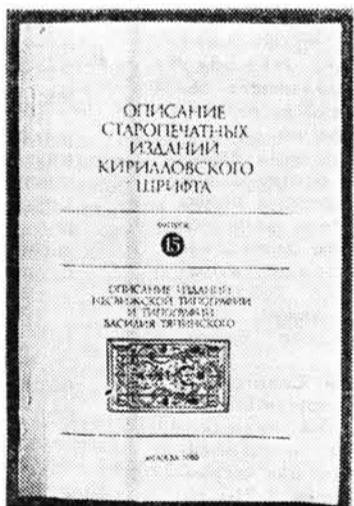
Яўгеній ПАЯРКОУ.

СКАРБЫ НАШАЙ МОВЫ

ДАЛЁКІ ГОЛАС ПРОДКАЎ-АСВЕТНІКАЎ

Кніга «Апісанне выданняў Нясвіжскай друкарні і друкарні Васіля Цяпінскага», якая выйшла ў канцы 1985 года ў Маскве, прыметная з розных бакоў. Перш-наперш слыннымі дзеючымі асобамі. З далёкай сівой даўніны нібы ажывае ўзрушаны голас продкаў-асветнікаў: «...абы ваши княжакце милости не только в чужоземских языцех кохали але бы ся тежь... и того здавна славного языка словенского размилovati и оным ся бавить рачили». Так некалі рэфарматар Сымон Будны і яго папличнікі выказалі замітаванне беларускім словам, рушыўшы далей пачату ў іхнім папярэднікам Скарынай кнігадрукарскую справу. Выдадзеныя ў Нясвіжы амаль адначасна (1562) дзве беларускія кнігі — «Катэхізіс» і «Аб апраўданні грэшнага чалавека» (да нашага часу не захавалася) — былі першымі і апошнімі ў гэтай друкарні і пакінулі незабыўны след на пучывах айчынай, і не толькі айчынай культуры. Аўтары «Катэхізіса» ў прадмове, толькі што цытаванай, яшчэ далікатна ўшчывалі мецэнатаў сваёй друкарні Радзівілаў за няўстойлівасць патрыятычнай пазіцыі. Некалкімі гадамі пазней (70-я гады XVI стагоддзя) збыднелы шляхціц, заснавальнік «убогай друкарні» Васіль Цяпінскі ўзяў тонам вышэй і мацней: «Бо а хто богобойчын не задержит на такую казнь божью гледечи, хто бы не мусил плакати, видечи так великих княжат таких панов значных, так много деток невинных, мужов з жонами, в так зацном руском, а злшца перед тымъ довшинном ученом народе, езыка своего славного занедбане, а просто взгарду». Цяпінскі ахваруе свае нікляы сродкі, каб аўтарытэтам друкаванай кнігі

ўзмацніць грамадскія пазіцыі роднай мовы, якой пад той час ужо паўсюдна пачала выракацца арыстакратычная вяршыня беларускага грамадства, каб заадно асудзіць публічна духоўнае капітулянтства, перасцерагчы суайчыннікаў ад заняўдбанна нацыянальных

традыцый, каранёў уласнай самабытнасці. Голас Цяпінскага ўсхваляваны трапяткой заклапочанасцю лёсам народа, таго самага «человека бедного посполитого», дзеля якога пралажыў найглыбейшую разору на ніве беларускай. Тут некалькімі гадамі раней пабачылі свет дзве кнігі, прысвечаныя беларускаму першадрукару Ф. Скарыне — апісанне твораў і паказальнік літаратуры (п'яра Я. Неміроўскага, 1978), зборнік навуковых прац, падрыхтаваных у рамках Федэраўскіх чытаняў (1979). Дзякуючы за добры пачатак, гэтак жа шчыра хочацца пажадаць маскоўскім сябрам плённага працягу. Да гэтага ж заахваваюць багатыя скарбы галоўнага кнігасховішча краіны.

Пераемнасць гэтай асветніцка-народнай ідэі складае таксама прыметную рысу кнігі. У ёй цалкам пададзены і транслітараваны тэксты прадмоў да «Катэхізіса» С. Буднага, М. Кавячынскага, Л. Крышкоўскага і «Евангелля» В. Цяпінскага, прадмова апошняга ўзята з рукапіснага Супрасльскага зборніка (1582), дзе ўплеченыя экзэмпляр згаданага выдання. Зме-

шчана паменшаная фотарапрадукцыя прадмовы Цяпінскага і факсімільна ўжоўлены прадмова і калафон з нясвіжскага «Катэхізіса». У натуральным памеры пададзены элементы арнаментыкі і паасобных ксілаграфічных ініцыялаў, а таксама апісаны ўсе вядомыя дасюль экзэмпляры абодвух выданняў у бібліятэках і музеях Масквы, Ленінграда, Архангельска, Кракава, Прагі.

У кароценькай прадмове да кнігі падкрэслена вялікае значэнне гэтых старадрукаў у гісторыі культуры народаў СССР і Польшчы. Значана наватарства Цяпінскага ў адначасна двухмоўным («словенскім» і пры нем тут же руским») друкаванні, паколькі ўся ранейшая практыка славянскага кнігадруку такога паралелізму (мова царкоўна-славянская і нацыянальная) не ведала.

Невялікае, няпоўных семдзсят старонак выданне патрабавала ад укладальніка Ю. Лабынцова высокага кнігазнаўчага прафесіяналізму, тэхніка-арганізацыйнай рупнасці і, вядома, высакароднай бескарыслівасці, якая заўжды спадарожнічае творчаму пошуку. У Дзяржаўнай бібліятэцы СССР імя Леніна гэта не першая праца па старадаўняму пісьменству Беларусі. Тут некалькімі гадамі раней пабачылі свет дзве кнігі, прысвечаныя беларускаму першадрукару Ф. Скарыне — апісанне твораў і паказальнік літаратуры (п'яра Я. Неміроўскага, 1978), зборнік навуковых прац, падрыхтаваных у рамках Федэраўскіх чытаняў (1979). Дзякуючы за добры пачатак, гэтак жа шчыра хочацца пажадаць маскоўскім сябрам плённага працягу. Да гэтага ж заахваваюць багатыя скарбы галоўнага кнігасховішча краіны.

А. КАУКО.

ВЯСКОВАЯ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ.

ГРУПАВЫ ПАРТРЭТ

ЧАГО НЕ ХАПАЕ ЧАЛАВЕКУ

ДЛЯ ПОЎНАГА ШЧАСЦЯ

У САЎГАСЕ «Адраджэнне», што пад Ганцавічамі, да гасцей прывыклі. Да раздзялаўцаў, жыхароў некалі забытай богам і людзьмі палескай вёскі, заціснутай з усіх бакоў непразлымі балотамі і густымі лясамі, нярэдка прыязджаюць пераніць вопыт гаспадарання механізатары, палыводы, жывёлаводы з іншых раёнаў вобласці, едуць журналісты, каб расказаць пра адроджаную зямлю, куды, як у самае гіблае месца, яшчэ ў недалёкім мінулым царскія ўлады ссылаў непажаданых.

Я трапіла ў Раздзялавічы не ў лепшыя для саўгаса часы. У сувязі з рэканструкцыяй жывёлагадоўчага комплексу гаспадаркай не выконваўся дзяржаўны план здачы малака. А тут яшчэ нечакана прыхварэў дырэктар саўгаса... Вячэрнюю вытворчую нараду Валынцін Калеснік папрасіў правесці без яго.

Роўна ў дваццаць гадзін пачалася традыцыйная нарада спецыялістаў. Абмяркоўвалі план работы на заўтра, расстаноўку тэхнікі, людзей. Без мітусні, спакойна, упэўнена, як гэта робяць спрактыкаваныя гаспадары.

Я ўглядалася ў сімпатычныя маладыя твары галоўных спецыялістаў вялікай гаспадаркі. Усе яны знешне былі больш падобныя ну, скажам, на заклапочаных у час сесіі студэнтаў, чым на людзей, занятых нялёгкай сельскагаспадарчай працай, якая пачынаецца вельмі рана і заканчваецца позна вечарам. Пасля нарады, я ведала, некаторыя пойдучы яшчэ ў Дом культуры на рэпетыцыйны хор. Галоўны ветурач Міхаіл Аднеў — у элегантным шэрым касцюме, галоўны заатэхнік Алена Грыбоўская — з залатымі колцамі-завушніцамі, у прыгожай сукенцы. Алена па ўзросце, бадай, самая старэйшая з галоўных спецыялістаў, ёй трохі за трыццаць. Іншым, як, скажам, галоўнаму інжынеру А. Каладзею, няма і дваццаці пяці. Такі сярэдні ўзрост мясцовай інтэлігенцыі. Трыццаць гадоў было і Валынціну Калесніку, калі стаў дырэктарам саўгаса. Сёння ў гаспадарцы, дзе жывуць і працуюць больш за 1700 чалавек, каля 100 — інтэлігенцыя. Якая ж яе роля і месца ў сельскагаспадарчай вытворчасці, у жыцці саўгаса? Што наогул уяўляе сабой сучасная вясковая інтэлігенцыя?

РАЗАМ з маладой выкладчынай біялогіі і географіі Алай Прыгодзіч, выпускніцай Ленінградскага педагагічнага інстытута (яна родам з Ганцавічаў), мы крочым міма вясковых могілак да хаты старога раздзялавіцкага настаўніка Сцяпана Ліпінскага. Тоненькія абцаскі яе модных туфлікаў, у якіх хіба што толькі па сталічных праспектах іпацыраваць, лёгка ўваходзяць у мяккую, як жвір, зямлю.

Хата Ліпінскага стаіць на месцы асушанага меліярацыйнага балота, на прысьядзі-

ным участку зелянеюць пасаджаныя некалі гаспадаром яблыні, ігрушы, вішні. Тутэйшая зямля шчодро аддзячвае чалавеку за ўвагу і клопат аб ёй.

— Нашы Раздзялавічы проста не пазнаць, — з гордасцю гаворыць С. Ліпінскі. — Я ж іх ведаю зусім іншымі. Уявіце, што некалькі дзесяці гадоў назад, калі я пачынаў настаўнічаць у гэтых місцінах, мне нярэдка даводзілася хадзіць па хатах, абіраць дзяцей у школу. Становіцца настаўніка было тады даволі складанае. З аднаго боку, ён парушаў звыклы патрыярхальны ўклад жыцця палешукоў, а з другога, меў несумненны аўтарытэт: быў адзіным пісьменным чалавекам, інтэлігентам, які нёс тутэйшым жыхарам веды і культуру.

Сцяпан Яўхімавіч, адзін з першых раздзялавіцкіх настаўнікаў, цяпер не працуе — ён на пенсіі. Яго ўспаміны пра нядаўняе мінулае вёскі павінны заняць, мне думаецца, сваё месца ў экспазіцыі будучага музея гісторыі Палесся, які мяркуецца стварыць у саўгаснай сярэдняй школе. Цяпер у ёй працуюць не 2—3, як некалі, а 30 выкладчыкаў розных спецыяльнасцей з вышэйшай адукацыяй, якія вучыліся ў Мінску, Ленінградзе, Брэсце... Яны і складаюць амаль трэць сучаснай інтэлігенцыі саўгаса. Роля настаўніка вельмі значная ў жыцці вёскі. Менавіта ў школе пачынаюць фарміравацца духоўныя запатрабаванні жыхароў Раздзялавічаў.

— Мы, як настаўнікі, імкнемся перш за ўсё даць дзецям добрую адукацыю, навучыць іх любіць працу, — расказвае дырэктар школы М. Зялёнка. — І работа гэтая прыносіць свой плён. У саўгасе створана і паспяхова дзейнічае школьная вытворчая брыгада, дзе вучні авалодваюць навыкамі даволі складанай працы.

Прынамсі, некаторыя выпускнікі раздзялавіцкай школы, скончыўшы тэхнікумы, інстытуты, ужо вярнуліся дамоў і цяпер працуюць у саўгасе.

Гаворачы пра сучасную вясковую інтэлігенцыю, нельга не адзначыць, што вядучым звяном у гэтым атрадзе сёння выступаюць ужо не настаўнікі, як было яшчэ гадоў 10—15 назад, а спецыялісты саўгаса: заатэхнікі, інжынеры, энергетыкі, меліяратары, эканамісты, аграномы, селекцыянеры, брыгадзёры ферм, палыводчы і трактарных брыгад. Ва ўсіх гэтых людзей, як правіла, вышэйшая адукацыя. Яны задаюць тон у вытворчасці і ў грамадскіх справах. Скажам, той жа дырэктар саўгаса В. Калеснік адным з першых запысаўся ў хор, які ствараўся ў Раздзялавічах. Цяпер гэты

ВЫСОКАЯ МІСІЯ І АДКАЗНАСЦЬ

калектыў славіцца на ўвесь Ганцавіцкі раён. Акрамя традыцыйных спецыяльнасцей культработнікаў — бібліятэкараў, кіраўнікоў гурткоў мастацкай самадзейнасці — у штатным раскладзе саўгаса нядаўна з'явіўся прадстаўнік даволі рэдкай прафесіі — трэнер коннаспартыўнай школы. Так, так, майстра спорту Міхаіла Пукача запрасілі ў Раздзялавічы, каб той арганізаваў у іх конную секцыю.

Дзівацтва? Ніколькі. Гэтую секцыю з задавальненнем наведваюць саўгасныя хлопцы-падлеткі. Сёлета на Першамайскія святы адбылося іх першае выступленне перад жыхарамі Раздзялавічаў.

Як жа жыве мясцовая інтэлігенцыя? Што новага ўносіць яна ў традыцыйны ўзростны вясковецкі пра сваё месца ў грамадскай вытворчасці?

ГАЛОЎНЫ заатэхнік саўгаса Алена Грыбоўская запрасіла мяне ў гасці да яе ў гасці.

— Частваць вас асабліва німа чым, — папярэдзіла жанчына. — Бачылі, амаль цэлы дзень на комплексе. Работа адказная. Муж працуе наладчыкам у саўгаснай майстэрні ды яшчэ завочна вучыцца ў Інстытуце механізацыі ў Мінску. Дзве дачкі. Тыповая для нашага саўгаса сям'я.

Алена наогул не збіралася быць заатэхнікам. У школьныя гады займалася музыкай. Адночы за ўдалае выступленне ў канцэрте была ўзнагароджана маленькім бюстам Чайкоўскага. Сваю прафесію заатэхніка лічыць вельмі важнай і неабходнай. А музыка? Яна і цяпер жыве ў душы, натхняе і ўзвышае ў штодзённых справах.

Як і большасць спецыялістаў «Адраджэння», Грыбоўская жывуць не ў вясковым хаце, а ў невялікім, на 20—25 кватэр двухпавярховым будынку з усімі гарадскімі выгодамі. Але, на іх погляд, больш падыходзяць для жыцця ў вясковых умовах асобныя катэджы з прысадабнымі пабудовамі і зямельнымі ўчасткамі. (Такія, дарэчы, зараз і ўзводзяцца ў саўгасе).

— Жывём мы ў дастатку, — гэта кажа ўжо муж Алены Уладзімір Грыбоўскі. — Праўда, аўтамабіля яшчэ не набылі. Некаторыя ў нас маюць свой аўта транспарт. Мне здаецца, ён не надта і патрэбны. Да Ганцавічаў «лёгка» строга па раскладу аўтобус. Затое можам пахваліцца нашай бібліятэкай, — працягвае гаспадар. — Тут і мастацкая, і самая новая спецыяльная літаратура па механіцы, заатэхніцы... Гэтыя кнігі — нашы дарадцы. І дзеці таксама любяць чытаць.

У сям'і Грыбоўскіх, як я даўважыла, існуе культ кнігі. І муж, і жонка з'яўляюцца членамі саўгаснага таварыства аматараў кнігі. Усе новыя наступленні звычайна аказваюцца ў іх асабістай бібліятэцы.

Як усё вясковыя інтэлігенты (акрамя тых, хто яшчэ не абавёўся сям'ёй), Грыбоўскія не цураюцца спрадвечных вясковых заняткаў: галюць парсючка, на зямельным участку вырошчваюць садавіну і гародніну для ўласных патрэб. Такі лад жыцця, лічаць яны, найбольш рацыянальны ў вясковых умовах.

— Чаго не хапае для «поўнага шчасця?» — жартую я.

— Вольнага часу, — канстатуе Грыбоўскія, — каб наведаць тэатр, выстаўку. Праблема нумар адзін для сучаснага жыхара сельскай

мясцовасці — праблема вольнага часу, праблема змястоўнага, цікавага адпачынку.

Уладзімір Грыбоўскі любіць падзяліцца сваімі марамі, у яго галаве нараджаюцца смелыя праекты ўдасканалення тых ці іншых сельскагаспадарчых машын. Будучы спецыяліст ніколі не застаецца раўнадушным да безгаспадарчасці, нядобра сумленнасці людзей у выкананні працоўных і грамадскіх абавязкаў. Свае ўласныя поспехі Грыбоўскія звязваюць з поспехамі ўсяго саўгаса.

ВАЛЯНЦІН КАЛЕСНІК і цяпер яшчэ лічыцца адным з самых маладых кіраўнікоў сельскагаспадарчай вытворчасці ў Ганцавіцкім раёне. Яму 37 гадоў. Ён інтэлігент, як амаль усе ў саўгасе, у першым пакаленні. І інтэлігентнасць яго, як кіраўніка, праяўляецца перш за ўсё ў пастаяннай увазе да канкрэтных праблем кожнага канкрэтнага работніка, у клопатах не толькі пра высокія вытворчыя паказчыкі, але і духоўнае жыццё сваіх землякоў.

Стаўку робіць на моладзь, на высокапрафесійных спецыялістаў усіх рангаў.

— У нас усё імкнучца да ведаў, — гаворыць дырэктар. — Па накіраванню саўгаса наша моладзь едзе вучыцца ў інстытуты, а потым вяртаецца назад. Расце колькасць інтэлігенцыі ў саўгасе, што, на мой погляд, можа служыць крытэрыем развіцця нашага грамадства і павышэння культурнага ўзроўню людзей. Растуць і іх духоўныя запатрабаванні, складваецца новая сістэма каштоўнасцей. Некалі цяжкая сельскагаспадарчая праца дзякуючы механізацыі і аўтаматызацыі ператвараецца цяпер у працу творчую, я не пабаюся скарыстаць гэтае слова. Праца пры камунізме ўяўляецца мне менавіта такой, дзе могуць праявіцца творчыя здольнасці чалавека, яго творчы пачатак.

Далёка ўперад, у будучыню глядзіць дырэктар саўгаса. Дбае пра дзень заўтрашні.

— У нашай мясцовасці, на жаль, не існавала традыцыйных народных промыслаў, не захаваліся старыя песні продкаў. Але кожная гаспадыня ўмела цудоўна вышываць, — дзеліцца сваімі думкамі В. Калеснік. — І цяпер у любой хаце ўбачыш сурвэткі і ручнікі, зробленыя рукамі мясцовых майстроў. І вось я думаю, а што, калі нам арганізаваць у саўгасе цэх вышывальшчыц, дзе будуць працаваць і дзяўчынкі-старшакласніцы... Няблага было б таксама адкрыць студыю выяўленчага мастацтва — у нас ёсць здольныя людзі. Настаўнік Мікалай Гардзей, напрыклад, захапляецца кветаводствам. Пакуль калы свайго дома. Можна быць, ёсць сэнс даручыць яму стварэнне гуртка натуралістаў у саўгасе?

Думкі дырэктара перапыніў званок тэлефона. Па селектару Калеснік звязваўся з галоўнымі спецыялістамі. З розных вытворчых кропак гаспадаркі ў кабінет кіраўніка сцякалася інфармацыя.

— Выбачайце, зараз трэба ехаць, — сказаў ён. — Сустрэнемся ўвечары на рэпетыцыі духавога аркестра. Прыходзьце, пазнаёмцеся з нашай моладдзю, тымі, каму належыць будучыня Раздзялавічаў.

Таццяна АНТОНАВА.

«Пісьменнікі Савецкай Беларусі добра ўсведамляюць свой абавязак перад часам. Для літаратуры гэта азначае выкараненне шэрасці, бездухоўнасці, кан'юктуршчыны. Для літаратуры гэта азначае пераўтварэнне энергіі задум у энергію канкрэтных дзеянняў». Гэтыя словы прагучалі ў справаздачным дакладзе IX з'езду пісьменнікаў БССР, зробленым старшынёй Праўлення гэтага творчага аб'яднання Максімам Танкам. На з'езд, які адбыўся ў Мінску 23—24 красавіка, сабралася амаль уся творчая пісьменніцкая арганізацыя, а яна зараз немалая — 370 чалавек. Сярод дэлегатаў — літаратары розных пакаленняў, зусім яшчэ маладыя і тыя, чые творы ўжо вядомы ўсёй краіне і нават свету. І тут на першым месцы па праву стаіць імя Васіля Быкава. Напярэдадні стала вядома, што Васілю Уладзіміравічу за аповесць «Знак бяды» прысуджана Ленінская прэмія, і пісьменнікі шчыра і гарача віншавалі калегу з гэтай высокай адзнакай.

Перад дэлегатамі і гасцямі з'езда выступіў першы сакратар ЦК КПБ Мікалай Слюнькоў. Ён гаварыў пра высокую прызнанне працы беларускіх літаратараў народам і ўрадам.

Сучасныя майстры слова — чуйны барометр усіх зрухаў у краіне. Іх творы — абвостранае сумленне грамадства. Літаратуру часта абвінавачваюць у тым, што яна пры ўсёй сваёй страўнасці не ў стане што-небудзь змяніць у свеце. Але можа гэтага і не варта ад яе патрабаваць. Пісьменнік, як вопытны ўрач, павінен паставіць дыягназ, калі ў грамадстве з'явіцца якая-небудзь «хвароба», прыцягнуць увагу людзей да ўзніклай праблемы, каб эфектыўна і хутка яе вырашыць. Неадрама такія папулярныя кнігі Віктара Казько, прысвечаныя беларускаму Палесцю, Алеся Жука аб жыцці вяскоўцаў.

Шчырая, нават узрушаная размова аб нашым жыцці, аб за-

дачах літаратараў вялася з трыбуны IX з'езду пісьменнікаў Беларусі. Калі ў галіне ваеннай прозы мы маем сапраўдныя літаратурныя шэдэўры, то распрацоўка сучаснай тэмы яшчэ не зусім задавальняе чытачоў.

Драматург, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Алесь Дудар, паэт Генадзь Бураўкін, літаратурны крытык Віктар Каваленка, паэтэса Галіна Каржанеўская, празаікі Аляксей Карпюк, Уладзімір Дамашэвіч, многія іншыя гаварылі пра набалелае, пра тое, што сёння хвалюе душу і сэрца творцы і грамадзяніна.

На з'езд былі запрошаны гасці: дэлегацыя Саюза пісьменнікаў СССР (яе ўзначаліў сакратар праўлення СП СССР Аляксандр Чакоўскі), прадстаўнікі пісьменніцкіх арганізацый саюзных рэспублік. Яны гаварылі пра прызнанне і папулярнасць кніг беларускіх аўтараў у сабе на радзіме. Але былі і канструктыўныя крытычныя заўвагі. У прыватнасці, А. Чакоўскі сказаў: «Наш сучаснік, яго ўзаемаадносінны ў калектыве, яго радасці і беды — словам, шчаслівы і нешчаслівы лёс чалавека — усё гэта сфера

пісьменніцкага інтарэсу, галіна мастацкага даследавання.

Зусім не змяншаючы дзясятку галінаў савецкай многанацыянальнай літаратуры, прыходзіцца з жалем канстатаваць, што іменна ў мастацкім асваенні тэмы працы, у стварэнні вобразаў станоўчых герояў — рабочых і працаўнікоў вёскі — наша літаратура праяўляе ў апошнія гады незразумелую нясмеласць. Забароненых тэм у нас няма, уся справа ў пазіцыі аўтара. Смакаванне ж дробных непарадкаў, драматызаванне адмоўных з'яў без адпаведнай сацыяльнай ацэнкі нічога, акрамя раздражнення, нявер'я ў сілу добра, не прыносіць чытачу».

Сапраўды дзелавая, рабочая атмасфера панавала на з'ездзе. У час, калі краіна знаходзіцца на крутым пераломе ў будаўніцтве савецкага грамадства, літаратары добра разумеюць сваю высокую місію і адказнасць.

НА ЗДЫМКАХ: прэзідыум з'езда; пісьменнікі Пімен ПАНЧАНКА, Янка БРЫЛЬ і перакладчыца беларускай літаратуры Тамара ЗАЛАТУХІНА (Масква).

Канцэртм Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР і хору Беларускага радыё і тэлебачання ў красавіку ў сталіцы рэспублікі адкрыўся традыцыйны фестываль мастацтваў «Мінская вясна». Праграма яго была мнагажанравая: яна ўключала сімфанічныя, камерна-вакальныя і камерна-інструментальныя сачыненні, эстрадныя песні, аперэту.

НА ЗДЫМКУ: на сцэне — хор Беларускага радыё і тэлебачання.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

Дзіцячы сад «Заранка» ў Мінску вельмі папулярны. Тут пануе асабліва атмасфера дзіцячай творчасці, якую падтрымліваюць вопытныя, шчыра зацікаўленыя сваёй працай выхавальніцы. Сярод самых

папулярных заняткі па выяўленчаму мастацтву, музыцы, спевах. Хлопчыкі і дзяўчынкі захопленыя выконваюць не толькі традыцыйны «дзіцячы рэпертуар», але і беларускі фальклор, вельмі лю-

бяць народныя танцы. Са сваімі «канцэртнымі праграмамі» дзеці з садзіка «Заранка» выступалі і на Беларускай тэлебачанні.

На ЗДЫМКАХ: выхаванец дзіцячага са- да «Заранка» Андрэй КАЗЛЯК на занятках па аплікацыі; юныя музыканты; выхавальніца Тамара РАШКЕВІЧ з дзецьмі.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

І ГРУШАўКА — адна з тых рэчачак, якіх няма ні на адной карце. Хіба мо на карце Случчыны, ды і то будзе віцца тая нітка на паперы, вядома, без подпісу.

Але гэтая рэчка ёсць, яна цячэ праз вёску Вялікая Ігруша, і сэрцы тамашніх людзей, якія не ўяўляюць свайго маленства і старасці без яе, вузенькай, віхлястай, рыбаводнай.

— Адкуль яна цячэ, дзеду? — аднойчы спытаў Аляксея Бялько Кузьму Лысага, славу тага на ўсю Вялікую Ігрушу працаўніка, патомнага хлебараба, садавода, пчаляра, фельчара, бацьку вялікай зладжанай сям'і.

Высокі сажнуты гадамі стары, які ведаў гэтую рэчку і навакольных лясы і гайкі, быццам свае рукі, задуманна паглядзеў на падшыванца-дашкольніка, хітнуў галавою.

— Здаля, з-за Ігрушы, аж з-пад Бандароў. На Валатоўі канчаецца.

Валаты, Бандары, Некрашы, Працавічы, Замошша, Каты, Сідаравічы — гэтыя вёскі дзесяці за сінімі морамі, зялёнымі барамі і гаямі. Туды, у такую далеч, ходзяць толькі дарослыя, і не ходзяць, а ездзяць — на нарыхтоўкі лесу ўзімку ці на кірмаш улетку.

Доўга малы не пытаў ні ў кога пра вытокі ракі.

— Пайду па рацэ ўверх, знайду ўсё-ткі вытокі Ігрушаўкі, — прапанаваў гадоў праз колькі Аляксея маці, збіраючыся на рыбалку.

— Заблудзішся і ўсё роўна не знойдзеш. Гэта далёка. — І ўжо іншым тонам: — Рыбы там не наловіш. Бяры баўтун і ідзі да Працавічкіх азёраў.

Беглі дні, месяцы. Аляксею Бялько карцела ўбачыць крыніцу, выток сваёй Ігрушаўкі. На другі год хлопец, нарэшце, рашыўся. Збіраўся як у Дубілаўку — месца, дзе мужчыны зімою нарыхтоўваюць лес. Меркаваў нават пры неабход-

ЛЮБІЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

ЖЫВАТВОРНЫЯ КРЫНІЦЫ

насці значаваць дзе-небудзь у лесе ці ў стоце на сенажаці.

Якое ж было здзіўленне і радасць хлопца, калі паход скончыўся гадзін праз шэсць. Ігрушаўка, яго рэчачка-золатка, якая дзеліць вёску траха не напалам і якая за сваю даўню гісторыю нават разы чатыры ўвесну ў крыгаход крышыла драўляныя ігрушаўскія масткі, пачыналася кіламетраў за дзесяць ад вёскі.

Крыніцы ці хоць якой мізэрнай крынічачкі ў яе вытоку, аднак, не было. Дарэмна шукаў Алёшка. Было сенакоснае балотца, з яго, невялікага і неглыбокага, купістага, і пачыналася Ігрушаўка, адзін са шматлікіх прытокаў Случы, тых прытокаў, якія памятна і дарагія жыхарам усяго адной вёскі на зямлі.

Было расчараванне, горкае і крыўднае расчараванне. З кніжак Аляксея Бялько ведаў, што рэкі і рэчкі пачынаюцца з крыніц. А тут балота, і не балота нават, а так, сенакосны лагчак. Праўда, рыбны. Тым разам Аляксея натаптаў-такі карасёў, уюноў і пецуркоў.

— Наша Ігрушаўка бескрынічная, — паведаміў вечарам у хаце хлопец. Голас зрываўся, твар хлопца быў журботны.

Рыба была, урокі ён паспеў падрыхтаваць, балазе так абвясціў маці, і Люба Бялько спакойна выслухала аповяд «сцяганца» пра пошукі крыніц у вытоках Ігрушаўкі, не перабівала. Настрой сына маці зразумела адразу.

— Бо так ты глядзеў, — ска-

зала яна потым. — То ж думаю, чаму позна прыйшоў...

— Глядзеў. Уважна. Я доўга рыбу лавіў, не мог крынічку не заўважыць.

— Во-во, лавіў, а не глядзеў. Не кожны бачыць, хоць і з вачыма. — Дадала: — Калі й глядзеў, не бачыў. Халодныя мясціны вады трапляліся?

— Трапляліся, — кінуў хлопец. Быццам рашэння ўласнага лесу, чакаў ад маці адказу.

— Там і бруязца крынічкі. Узімку схадзі паглядзі, убачыш іх на лёдзе, а цяпер дарэмна.

Узімку Аляксея хадзіў на Валатоўе, на лёдзе ў вытоках рэчкі сапраўды бачыў сляды крыніц, слабых, маленькіх, але крыніц. Вада з іх выбівалася на лёд, кругамі, намарзала, зноў выбівала. Амаль уся снежна-ледзяная роўнядзь была на такіх высакаваценькіх ледзяных горках-купінах.

Ужо зміраны з тым, што ёсць — іхнюю рэчку не пераменіш, лепшая ім і не трэба, абы іхняя не згінула, — Аляксея Бялько адчуў цяпер не жаць да яе, маленькай, а вялікую гордасць. Штосьці жыватворнае, цёплае працінала істоту. Было радасна. Крыніцы ёсць і тут, іх багата, толькі іх разумею і бачыць той, хто ўмее бачыць.

Аляксея Бялько тады не ведаў, што з крыніц пачынаюцца лічаныя рэкі, адзінкі, што большасць з іх, вялікіх і малых, пачынае жыццё ў балотцах, нізінах, лясах, лагчаках.

Высокае чыстае пачуццё роднасці з усім існым, усеагульнасці з нежывою прыродаю ўпер-

шыню заклінула Аляксея. Ён радаваўся: іхняя маленькая рэчка мае свае крыніцы, яна падобная на вялікія рэкі.

Ішлі дні, тыдні, месяцы, пачуццё еднасці са сваёю мілаю зямлёю паступова мінула ў Аляксея Бялько, прайшло. Усё зноў было прывычна. Нібы была яркая ўспышка, што хутка пагасла. Свята перамаглі, заціснулі будні.

Неўзабаве, аднак, усё ўвакрасла, завірвала ў душы чалавека, і так, каб ужо не згаснуць ніколі.

Пяць гадоў не быў Аляксея Бялько на сваёй Случчыне. Так ужо сталася. І вось едзе моцны, дарослы чалавек дамоў. Цягнік мінае Урэчча, Паустынь, Казловічы. Відаць Случк. Здавалася б, што асаблівага. У гэтых Казловічах ён амаль нікога не ведаў, проста быў разоў колькі на пагулянках, вяселлях. Тое ж і са Случкам. Наездкам калі-нікалі бываў — у краму ці на базар, або да сваякоў. Дамы, хаты — не лепшыя, чым у іншых мясцінах краіны, рэспублікі. Тым не менш раптам зашчымяла ў грудзях. Першы раз у жыцці балела сэрца. Стала горка і радасна. Зажмурыліся вочы, слёзы самі пакаціліся па шчоках. Было гэтак жа высока і чыста на душы, як некалі даўным-даўно ля вытокаў Ігрушаўкі, калі Аляксея пераканаўся, што і яна бяжыць з крыніцы.

Са Случка транспарту да Вялікай Ігрушы шмат. Тым не меней, усхваляваны роднымі краёвамі, Аляксея Бялько пайшоў пешкі, на Лясішча. Штосьці падсвядома так распарадзілася.

Нядаўняе вострае-вострае адчуванне радасці, шчымыя цеплыні перажыў ён зноў, набліжаючыся да Вялікай Ігрушы, сваёй мілай хаты.

Дрыжалі рукі, і было цяжка гаварыць, быццам на арэлях, калі ты імкліва ўзлятаеш і падаеш уніз. Набягалі слёзы, ён іх змахваў з твару, вітаўся са стрэчнымі і адказваў на іх пытанні, а сам жыві радасным выбухам пачуццяў.

Аляксея Бялько сустрэў сваё дзяцінства, людзей, якія заўжды былі і будуць у памяці сэрцы, які будзе ў памяці пражыты час, былое, родная маці.

Ён адчуваў сваю блізкасць менавіта да гэтай вёскі. Тут ён нарадзіўся, тут яго карані, радзіма. Драўляная бацькоўская хата была бліжэй за высокія мураванкі, яго ціхая мелкая Ігрушаўка была радней за Днепр, Ішым, Волгу.

Аб'ехаўшы столькі гарадоў неабсяжнай роднай краіны, чалавек адчуў сапраўды спакой і цішыню на душы толькі тут. Ён быў сярод сваіх, ён быў у сябе дома. Пачуццё роднасці з усімі павінна жыць у душы чалавека, але павінна жыць і таекое вялікае і святое пачуццё сваёй непаўторнасці, індывідуальнасці.

Яму цяпер не трэба шукаць вытокаў Ігрушаўкі. Вытокамі гэтымі, куды большай, глыбейшай ракі, была сама вёска, яе людзі, іх побыт і звычкі.

У прыродзе ўсё цудоўна, жыватворных крыніц багата, шчасце Аляксея Бялько, што ў мітусні будзён яму ёсць што ўспамінаць, што ў яго ўласныя вытокі-крыніцы. Яму ёсць дзе прыхіліць галаву, куды прыехаць, сказаць знаёмай вадзе і знаёмай лесу, і сябрам, таварышам:

— Дабрыдзень, родныя, брыдзень, жыватворныя крыніцы. Я люблю вас.

Валер САНЬКО.

СПОРТ

Мы паведамлялі ўжо, што зборная Савецкага Саюза заваявала званне чэмпіёна Еўропы па хакею ў Маскве. Услед за ёю прызёрамі сталі спартсмены Швецыі (сярэбраныя медалі) і Фінляндыі (бронзавыя).

Хакеісты СССР параўнальна лёгка выйгралі і ўсе сустрэчы папярэдняга турніру першынства свету. Яны, а таксама зборныя Швецыі, Фінляндыі і Канады заваявалі права выступіць у рашаю-

чых матчах за званне чэмпіёна.

Тут гульні былі надзвычай напружаныя. Справа ў тым, што ачкі, набраныя на першым этапе, у залік не пайшлі. Прыйшлося пачынаць з нуля.

У першай гульні канадцы ўступілі зборнай СССР — 4:7. Драматычна прайшла сустрэча паміж Швецыяй і Фінляндыяй. За мінуў і сорак секунд фіны выйгралі — 4:2. А ў выніку матча завяршыўся ўнічыю. Другую гульнію каманда СССР выйграла ў спартсменаў Фінляндыі з лікам 8:0, а шведы ў канадцаў — 6:5. Цяпер усё

рашала сустрэча СССР — Швецыя.

Зборнай нашай краіны дастаткова было і нічыёй, каб стаць чэмпіёнам. Але ў канцы матча пры ліку 2:2 нападаючы каманды СССР Вячаслаў Быкаў закінуў трэцюю шайбу ў вароты сапернікаў. Такім чынам, выйграўшы ўсе матчы (сем папярэдніх і тры ў фінале) савецкія хакеісты сталі чэмпіёнамі свету дваццаты раз і дваццаты чввёрты раз — чэмпіёнамі Еўропы.

Шведы занялі другое месца. У матчы за трэцяе месца фінскія спартсмены ўступілі канадцам — 3:4.

Выявілася і каманда, якая ў наступным годзе пакіне групу мацнейшых. Гэта спартсмены Польшчы. Іх месца зоймуць швейцарцы.

Лепшымі хакеістамі чэмпіянату свету названы: вартар Л. Ліндмарк (Швецыя), абаронца В. Фяцсаў і нападаючы В. Крутаў (абодва — СССР).

Нападаючаму зборнай каманды Савецкага Саюза Сяргею Макараву быў уручаны прыз за найбольшую колькасць набраных ачкоў па сістэме «гол плюс пас».

Наступныя чэмпіянаты свету і Еўропы пройдуць праз год у Вене.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНИНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80; 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 771